

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ ของประชาชนในเขตทุ่งกุลาร่องให้ ปัญหาที่ศึกษาเป็นปัญหาทั่วไปที่คาดว่าจะมีผลต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ความต้องการที่ศึกษาแบ่งเป็น 3 สายคือ ความต้องการความรู้สายสามัญ ความต้องการความรู้สายอาชีพ ซึ่งสายอาชีพนี้แบ่งออกเป็นด้านต่างๆคือ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การค้าขาย การแรงงานและวิชาชีพทางช่าง และยังศึกษาถึงรายละเอียดของแต่ละด้านอีกด้วย ความต้องการสายที่สามคือ ความรู้เพิ่มพูนเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามี 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นประชาชนทั้งชายและหญิงจาก 6 หมู่บ้านได้จากการสุ่มหลายชั้น จำนวน 279 คน และการวิจัยครั้งนี้เน้นหนักอยู่ที่ประชากรกลุ่มนี้ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น จาก 6 หมู่บ้านเดียวกับกลุ่มแรก จำนวน 46 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรือให้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS คำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการ เปรียบเทียบความแตกต่างของปัญหาและความต้องการเป็นรายข้อกระทงโดยใช้ค่าที(t-test) ระหว่างความคิดเห็นของประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น และระหว่างความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามเพศ

ข้อค้นพบ

1. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ

ประชาชนในเขตทุ่งกุลาร่องให้ความเห็นว่าสิ่งที่เป็นปัญหามากสำหรับตัวประชาชนเองคือการที่ไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัยในหมู่บ้าน การไม่มีหน่วยงานใดเปิดอบรมวิชาชีพให้ และการไม่มีสนามเด็กเล่นในหมู่บ้าน ในขณะที่ผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าสิ่งที่น่าจะเป็นปัญหามาก

สำหรับประชาชน คือการที่ไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัยในหมู่บ้าน ส่วนการไม่มีสนามเด็กเล่นในหมู่บ้าน และการที่ไม่มีหน่วยงานใดเปิดอบรมวิชาชีพให้เป็นปัญหาระดับปานกลางเท่านั้น เรื่องอื่นนอกจากนี้ทั้งประชาชนและผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าเป็นทานอย

เมื่อพิจารณาเฉพาะความคิดเห็นของประชาชนพบว่า

การไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัยในหมู่บ้าน การไม่มีสนามเด็กเล่น และการที่ไม่มีหน่วยงานใดเปิดอบรมวิชาชีพให้ เป็นปัญหาสำหรับเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนการไม่มีเวลาว่างเข้าอบรมวิชาชีพ เป็นปัญหาสำหรับเพศชายมากกว่าเพศหญิง

เขต A ทั้งหมู่บ้านแสนสี และหมู่บ้านสระโพนทอง มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับความคิดเห็นของประชาชนโดยส่วนรวม

เขต B หมู่บ้านตานบเห็นว่า การที่ไม่มีสนามเด็กเล่นในหมู่บ้าน เป็นปัญหาสำคัญที่สุด รองลงไปคือ การที่ไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัย และการไม่มีหน่วยงานใดเปิดอบรมวิชาชีพให้ ส่วนหมู่บ้านคลองเห็นว่าการที่ไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัยเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก รองลงไปคือการที่ไม่มีหน่วยงานใดเปิดอบรมวิชาชีพให้ ส่วนการที่ไม่มีสนามเด็กเล่นเป็นปัญหาระดับปานกลางเท่านั้น

เขต C หมู่บ้านโนนสมบูรณ์เห็นว่าปัญหาที่สำคัญคือการที่ไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัย และการที่ไม่มีสนามเด็กเล่นในหมู่บ้าน ตามลำดับ ส่วนการที่ไม่มีหน่วยงานใดมาเปิดอบรมวิชาชีพให้เป็นปัญหาระดับปานกลางเท่านั้น ในขณะที่หมู่บ้านเมืองเตา เห็นว่าการที่ไม่มีหน่วยงานใดมาเปิดอบรมวิชาชีพให้เป็นปัญหาสำคัญที่สุด รองลงไปจึงเป็นการที่ไม่มีศูนย์เด็กปฐมวัย และการที่ไม่มีสนามเด็กเล่นในหมู่บ้าน

2. ความต้องการด้านการศึกษาในระบบ

2.1 ความต้องการความรู้สายสามัญ

ทั้งประชาชนและผู้นำท้องถิ่นมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันคือ ความรู้สายสามัญที่ประชาชนต้องการมากที่สุดคือ การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 รองลงไปคือ การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 และระดับ 5 ส่วนระดับ 1 และระดับ 2 นั้น ประชาชนต้องการน้อย แต่ที่น่าสนใจคือ ผู้นำท้องถิ่นต้องการการศึกษานักเรียนระดับ 1 ให้ประชาชนมากกว่าที่ประชาชนต้องการเอง

เมื่อพิจารณาเฉพาะความคิดเห็นของประชาชนพบว่า
 เพศหญิงต้องการการศึกษายุี่ใหญ่ระดับ 4 มากกว่าเพศชาย ประชาชนใน
 หมู่บ้านแสนสี (เขต A) และบ้านเมืองเตา (เขต C) ต้องการการศึกษายุี่ใหญ่ระดับ 4 มาก
 ในขณะที่หมู่บ้านอื่นต้องการปานกลาง

2.2 ความต้องการความรู้สายอาชีพ

2.2.1 ความรู้ด้านการเพาะปลูก ทั้งประชาชนและผู้นำมีความเห็นว่า
 สิ่งที่ประชาชนต้องการเป็นอันดับแรกในคานนี้คือความรู้ในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และที่ตอง
 การมากในอันดับรองลงไปเช่น ความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์พืช การปลูกผักสวนครัว การอนุรักษ์
 ดิน การอนุรักษ์น้ำ และการเพาะเห็ดฟาง ส่วนความรู้ในการปลูกพืชเสริมผู้นำคิดว่าประชาชน
 านจะต้องการมาก แต่ประชาชนต้องการเพียงปานกลาง เรื่องการทำปุ๋ยหมัก ประชาชนกลับตอง
 ต้องการมากกว่าที่ผู้นำคิด เรื่องอื่นที่ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันคือ การปลูกหญ้าเพื่อ
 เป็นอาหารสัตว์ตองการปานกลาง การปลูกปอและการปลูกถอยนั้นประชาชนตองการน้อย

เมื่อพิจารณาเฉพาะความคิดเห็นของประชาชน พบว่าเพศหญิงตอง
 การความรู้ในการปลูกพืชเสริม และการเพาะเห็ดฟางมากกว่าเพศชาย นอกนั้นมีความเห็นไม่
 แตกต่างกัน

2.2.2 ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ประชาชนตองการความรู้ด้านการ
 เลี้ยงสัตว์มาก ซึ่งได้แก่ การเลี้ยงโค, กระบือ การเลี้ยงเป็ด, ไก่ และการเลี้ยงสุกร
 โดยเพศชายมีความตองการความรู้การเลี้ยงโค, กระบือมากกว่าเพศหญิง ชาวบ้านโนนสมบูรณ์
 (เขต C) และบ้านคลอง (เขต B) ตองการความรู้ในการเลี้ยงสุกร ปานกลางในขณะที่
 หมู่บ้านอื่นตองการมาก

2.2.3 ความรู้ด้านการประมง ประชาชนตองการความรู้ด้านนี้
 ปานกลาง ทั้งเพศชายและเพศหญิง และทุกหมู่บ้านนอกจากบ้านโนนสมบูรณ์ (เขต C) เท่านั้น
 ที่ตองการความรู้ด้านนี้

2.2.4 ความรู้ด้านการอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ประชาชนตองการ
 ตามลำดับคือ ความรู้ในการทอผ้า การทอเสื่อ การจักสานและการทำเครื่องปั้นดินเผา
 โดยเพศหญิงตองการความรู้ในการทอผ้าและการทอเสื่อมากกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายตองการ

ความรู้ในการจักสานมากกว่าเพศหญิง ทุกหมู่บ้านต้องการความรู้ในการทอผ้ามาก ต้องการความรู้ในการทอเสื่อและการจักสานปานกลาง ที่แตกต่างกันบางก็มีความรู้ในการทำเครื่องปั้นดินเผาหรือโอ่งซีเมนต์ซึ่งชาวบ้านสระโพหนอง(เขต A) บ้านตลุง(เขต B) และบ้านโนนสมบูรณ์(C) ต้องการน้อยในขณะที่หมู่บ้านอื่นต้องการปานกลาง

2.2.5 ความรู้ด้านการค้าขาย ประชาชนต้องการความรู้ที่เกี่ยวกับการค้าขายคือความรู้เกี่ยวกับตลาดและการหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต หลักการค้าขายเบื้องต้น การสหกรณ์ แหล่งเงินทุนต่างๆ พร้อมทั้งระเบียบวิธีการกฏหมายเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของชาวบ้านแต่ละเขตพบว่าชาวบ้านโนนสมบูรณ์(เขต C) มีค่าแนวความคิดเห็นในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ที่ต้องการความรู้ด้านนี้ในระดับมากที่สุด

2.2.6 ความรู้ด้านการแรงงานและวิชาชีพทางช่าง ที่ประชาชนต้องการมากคือความรู้เกี่ยวกับแหล่งงานต่างๆเป็นอันดับ 1 รองลงไปมี ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน ช่างก่อสร้าง การตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างซ่อมรถยนต์/เครื่องยนต์ ช่างเสริมสวย/ตัดผม และช่างซ่อมไฟฟ้า/วิทยุ โดยเพศชายต้องการความรู้ช่างก่อสร้าง ช่างซ่อมรถยนต์/เครื่องยนต์ ช่างซ่อมไฟฟ้าวิทยุ มากกว่าเพศหญิง เพศหญิงต้องการความรู้การตัดเย็บเสื้อผ้า การช่างเสริมสวย/ตัดผม มากกว่าเพศชาย และทุกหมู่บ้านต้องการความรู้เกี่ยวกับแหล่งงานเป็นอันดับ 1 ชาวบ้านแสนสีมีความต้องการความรู้ด้านต่างๆโดยเฉลี่ยสูงกว่าหมู่บ้านอื่น

3. ความรู้เพิ่มพูนเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ความรู้เพิ่มพูนที่ประชาชนต้องการเป็นอันดับ 1 คือความรู้ด้านสุขภาพอนามัย รองลงไปคือด้านสิทธิและหน้าที่พลเมือง ด้านการวางแผนครอบครัว ด้านสันติภาพและการงานอดิเรก และด้านศิลปวัฒนธรรม โดยคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้นำสูงกว่าของประชาชนเอง ส่วนเพศชายและหญิง และความคิดเห็นของประชาชนแต่ละหมู่บ้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ลักษณะอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครอบครัวในชนบทไทยคือ เด็กเป็นจุดสนใจของครอบครัว ทุกคนต้องการให้เด็กได้รับความสุข ความเจริญเติบโตอย่างปลอดภัย บิดามารดาจะยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อลูกๆ ในอดีตขณะบิดาออกไปทำงานนอกบ้าน มารดาจะเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรอยู่กับบ้าน ให้ความรักและความอบอุ่น หรืออบรมสั่งสอนบุตรที่บ้าน แต่สภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่อำนวยให้มารดาทำอย่างนั้นได้ ต้องออกไปช่วยทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาเพิ่มเติม หากจะต้องหอบบุตรไปด้วยก็ทำให้การทำงานหรือประกอบอาชีพลำบาก บางหมู่บ้านในชนบทจึงแก้ปัญหาโดยการสร้างศูนย์เด็กปฐมวัยขึ้นในหมู่บ้านเพื่อรับดูแลเด็กวัยก่อนวัยเรียนที่หย่านมแล้ว คิดค่าบริการเล็กน้อยเพื่อจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ดูแลเด็กๆ นั้น โดยรับสมัครคนในหมู่บ้านที่มีนิสัยรักเด็กและเข้าใจเด็กพอสมควรมาเป็นผู้ดูแลเด็ก และจัดหากิจกรรมให้เด็กตามสมควร นับได้ว่าเป็นการจัดการศึกษานอกระบบแก่เด็กวัยนี้วิธีหนึ่ง เพราะเด็กเหล่านี้จะต้องได้เรียนรู้และเข้าในการอยู่รวมหมู่คณะเป็นต้น และถ้ามีสนามเด็กเล่นโดยคัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน 2-3 ชิ้นก็จะให้ประโยชน์ทางการศึกษานอกระบบไปบ้างในทำนองเดียวกัน เป็นการแบ่งเบาภาระบิดามารดาให้สามารถประกอบอาชีพสะดวกขึ้น

1. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ

เนื่องจากทุ่งกุลาร่องไห้ไม่มีสถานที่เช่นศูนย์เด็กปฐมวัยหรือสนามเด็กเล่นในหมู่บ้านดังนั้นจึงเป็นปัญหาสำหรับประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเพศหญิงมากกว่าเพศชายทั้งนี้เนื่องจากว่าเพศหญิงซึ่งเป็นมารดามีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนต่อเด็กมากกว่าเพศชาย อีกประการหนึ่งที่เป็นปัญหาสำหรับประชาชนหญิงมากกว่าเพศชายคือการไม่มีหน่วยงานใดมาเปิดอบรมวิชาชีพให้ ทั้งนี้อาจเป็นว่าตามปรกติเพศชายเป็นฝ่ายที่ต้องทำงานหนักในนาอยู่แล้วจึงไม่ค่อยได้คำนึงถึงการอบรมวิชาชีพมากนัก แต่เพศหญิงมีงานเบามากกว่าและมีโอกาสอยู่กับบ้านมากกว่าเพศชายจึงมีโอกาสคิดถึงการฝึกอบรมมากกว่า ซึ่งตรงกับข้อกระทงที่ 5 ของปัญหาที่ว่า เพศชายมีปัญหาในการไม่มีเวลาว่างเข้าอบรมวิชาชีพมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ

2. ความต้องการด้านการศึกษาในระบบ

2.1 ความต้องการความรู้สายสามัญ การที่ประชาชนต้องการการศึกษาระดับ 3 และระดับ 4 มากกว่าระดับอื่นอาจเนื่องมาจากปัจจุบันอัตราการเรียนจบการศึกษา ประถมศึกษาภาคบังคับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ตรงกับระดับ 2) หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือ 7 (ตรงกับระดับ 3) มีมากขึ้น จึงยอมต้องการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ที่พิเศษยิ่งต้องการศึกษาระดับ 4 มากกว่าเพศชายอาจเป็นไปได้เพราะว่าประชาชนหญิงกลุ่มนี้สำเร็จการศึกษาเทียบเท่ากับระดับ 3 มากกว่าเพศชาย หรือมีการค้นคว้าด้านการศึกษาต่อมากกว่าเพศชาย ส่วนผู้นำเห็นว่าประชาชนยังต้องการการศึกษาระดับ 1 อีกอาจเป็นเพราะว่ายังมีประชาชนบางส่วนในหมู่บ้านที่อ่านหนังสือไม่ออกเหมือนดังที่ผู้วิจัยได้ประสบด้วยตนเองขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้าน โดยพบว่าผู้ที่อ้างว่าเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่อ่านหนังสือไม่ได้หลายคน ซึ่งนั่นก็เป็นเพราะเกิดการลืมหนังสือขึ้นในกลุ่มคนเหล่านี้

และเหตุที่หมู่บ้านแสนดี (เขต A) และบ้านเมืองเตา (เขต C) ต้องการศึกษาระดับ 4 มากกว่าหมู่บ้านอื่น อาจเป็นเพราะทั้งสองหมู่บ้านนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าหมู่บ้านอื่น บ้านเมืองเตาอยู่ใกล้ถนนใหญ่การคมนาคมติดต่อกับทางอำเภอสะดวกผู้คนจึงตื่นตัวในการศึกษามาก หมู่บ้านแสนดีเป็นหมู่บ้านที่ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี มีส่วนร่วมมากที่สุดแสดงว่าคนที่ มีระดับการศึกษาสูงมีมาก

2.2 ความต้องการความรู้สายอาชีพ

2.2.1 ความรู้ด้านกาเพาะปลูก โดยส่วนรวมประชาชนต้องการความรู้ด้านนี้มากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการป้องกันและการกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำซึ่งหมายถึงการรู้จักใช้ดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในการเพาะปลูกที่สุด การปลูกผักสวนครัว การรู้จักคัดเลือกพันธุ์พืช การทำปุ๋ยหมักและการเพาะเห็ดฟาง ก็เป็นความรู้ที่ประชาชนต้องการมาก เพราะสิ่งนี้บางก็เป็นเรื่องที่จำเป็นต่อการเพาะปลูก บางก็เป็นเรื่องที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในชนบทไทย การที่ประชาชนต้องการความรู้ในการปลูกพืชเสริม ๆ และการปลูกหญ้าเพื่อเป็นอาหารสัตว์ในระดับป่ายกลางอาจเป็นเพราะว่าประชาชนยังไม่เข้าใจ หรือมองไม่เห็นความจำเป็น ยังไม่มีประชาชนที่คิดจะประกอบอาชีพทางปศุสัตว์จึงยังไม่เห็นความสำคัญของทุ่งหญ้า เพราะหญ้าสำหรับสัตว์ยังพอหาได้ในทุ่งกุลาร่องให้

2.2.2 ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ประชาชนต้องการความรู้ในการเลี้ยง โค, กระบือ การเลี้ยงเป็ด, ไก่ และการเลี้ยงสุกร มากทั้งนี้เพราะเป็นสัตว์เลี้ยงที่สามารถเลี้ยงควบคู่ไปกับการทำนา และชาวบ้านก็เลี้ยงพันธุ์พื้นเมืองอยู่บ้างแล้ว หากได้รับความรู้เพิ่มเติมก็จะสามารถเลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2.3 ความรู้ด้านการประมง ประชาชนให้ความสนใจในความรู้ด้านนี้น้อยเพราะพื้นที่ไม่อำนวยเนื่องจากมีปัญหาเรื่องการเก็บกักน้ำ จะทำได้ก็คลองล่งพูนสูง

2.2.4 ความรู้ด้านการอุตสาหกรรมในครัวเรือน ประชาชนทุกหมู่บ้านต้องการความรู้เรื่องการทอผ้ามาก ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปชาวบ้านในเขตทุ่งกุลาร่องให้พอมีความรู้เรื่องการทอผ้าด้วยกี่กระตุกอยู่บ้างแล้วถ้าหากได้ความรู้เพิ่มเติมอีกอาจจะสามารถเพิ่มคุณภาพของการทอผ้าได้ ความรู้ในการทอเสื่อ และการจักสานนั้นประชาชนทุกหมู่บ้านในแถบพานกลาง เนื่องจากว่าค่อนข้างขาดแคลนวัตถุดิบเช่น กก หรือไม้ไผ่ แต่ในปัจจุบันนี้สามารถใช้เส้นพลาสติกหรือเชือกฟางแทนได้ ทั้งการจักสานและการทอเสื่อ ส่วนการทำเครื่องปั้นดินเผาหรือปั้นโอ่งซีเมนต์ประชาชนไม่ค่อยสนใจเนื่องจากหาวัตถุดิบยาก หรือการลงพูนสูงเกินไป ทั้งที่ความจริงแล้วโอ่งซีเมนต์สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่มในหน้าแล้งได้อย่างดี

2.2.5 ความรู้ด้านการค้าขาย ที่ประชาชนต้องการมากเป็นอันดับแรกคือ การหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากโดยปรกติแล้ว ผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนมักพบกับปัญหา การขายไม่ออก หรือถูกกดราคา จึงต้องการความรู้เรื่องการตลาด เพื่อจะได้มีแนวคิดในการจำหน่ายผลผลิตในราคาที่ยุติธรรมกว่าที่เป็นอยู่ และทุกหมู่บ้านสนใจความรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์ แหล่งเงินทุนอันพร้อมทั้งระเบียบการกู้ยืม เพื่อใช้ลงทุนในอาชีพ เนื่องจากการกู้ยืมจากนายทุนในปัจจุบันต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่แพงมากนั่นเอง

2.2.6 ความรู้ด้านแรงงานและวิชาชีพทางช่าง สิ่งที่ประชาชนทุกเพศ และทุกหมู่บ้านต้องการเป็นอันดับแรกคือแหล่งงานต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์ว่าการประกอบอาชีพทางการเกษตรประการเดียวนั้นไม่สามารถทำให้อยู่ดีกินดีได้ ประกอบกับเคยมีตัวอย่างจากเพื่อนบ้านออกไปรับจ้างทำงานในเมืองใหญ่ เช่นที่กรุงเทพฯ ในยามว่างจากการทำนาแล้วนอกจากได้เปิดหูเปิดตาแล้วยังมีเงินทองกลับมาใช้สอยระหว่างทำนาส่วนหนึ่งด้วยจึงอยากมีโอกาสอย่างนั้นบ้าง ส่วนวิชาชีพทางช่างนั้นเพศชายต้องการความรู้ทางช่างก่อสร้าง

ช่างซ่อมรถยนต์/เครื่องยนต์ และช่างซ่อมไฟฟ้า/วิทยุมากกว่าเพศหญิง เพศหญิงต้องการความรู้ เรื่องการตัดเสื้อผ้า การช่างเสริมสวย/ตัดผม มากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เป็นไปตามวิชาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะของเพศ แต่โดยส่วนรวมแล้วสิ่งที่ประชาชนต้องการมากมีเพียงแหล่งงานต่างๆดังกล่าวแล้ว ส่วนวิชาชีพทางช่างต่างๆเช่น ช่างก่อสร้าง ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างซ่อมไฟฟ้า/วิทยุ ช่างเสริมสวย หรือช่างตัดเย็บเสื้อผ้า นั้นประชาชนต้องการในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะวิชาชีพเหล่านี้ยังไม่สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพในหมู่บ้านในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ได้มากนักนั่นเอง

3. ความรู้เพิ่มพูนเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สำหรับความรู้เพิ่มพูนที่ประชาชนสนใจในด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่น ส่วนด้านการวางแผนครอบครัว ค่าลิขสิทธิ์และหน้าที่พลเมือง ด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นประชาชนต้องการปานกลางในขณะที่ผู้นำเห็นว่า ประชาชนน่าจะต้องการมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่มักมองปัญหาตามความจำเป็นเฉพาะหน้า หรือที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เท่านั้นในขณะที่ผู้นำมองกว้างและครอบคลุมมากกว่า ยกตัวอย่าง เช่นการวางแผนครอบครัว ประชาชนส่วนเข้าใจว่าเป็นการทำหมันเท่านั้น ดังนั้นเมื่อตนเองทำหมันแล้วความรู้ก็ไม่จำเป็น ในขณะที่ผู้นำต้องมองถึงประชาชนที่ยังไม่แต่งงาน หรือมองลึกไปถึงความรู้ในการวางแผนการชีวิตครอบครัวและวางแผนการศึกษาของบุตรเป็นต้น หรือความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมก็เช่นเดียวกัน ผู้นำจะมองลึกถึงการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมต่างๆของหมู่บ้านไว้ให้นาน หรืออย่างมีคุณค่ามากกว่าประชาชนโดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

โครงการระยะสั้นด้านการศึกษาจากระบบ

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการให้ความรู้กับประชาชนในค่านต่างๆ โดยวิธีการศึกษจากระบบมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และให้เหมาะสมกับจำนวนและความต้องการของประชาชนในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ โดยให้หน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันจัดดำเนินการค่านนี้เพิ่มมากขึ้นโดยเร่งด่วนในความรู้ทุกๆ ค่านไปพร้อมๆ กัน โดยเน้นหนักค่านอาชีพเป็นสำคัญ
2. หาวิธีการที่เหมาะสม และเน้นการร่วมมือ ประสานงานระหว่างหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินการให้การศึกษาจากระบบแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การจัดกิจกรรมหรือโครงการการศึกษาจากระบบ ควรจัดให้ตรงกับปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่งในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ โดยมีการประเมินความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านก่อนเสมอ
4. การให้ความรู้ค่านอาชีพ ควรให้ความรู้ให้ครบวงจร กล่าวคือให้มีความรู้ในอาชีพจริงๆ ขณะเดียวกันก็สามารถผลิตได้ โดยรัฐสนับสนุนแหล่งที่จะหาวัสดุอุปกรณ์ ประชาชนได้มีความรู้ค่านการลงทุน การจัดการค่านการเงิน การสหกรณ์ และการหาตลาดเป็นต้น ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ค่านอาชีพหลักหรืออาชีพรอง

โครงการระยะยาว

ควรจัดให้มีการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดเรื่องการศึกษาชุมชน โรงเรียนทุกระดับการศึกษาควรจัดระบบการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนชุมชน และควรขยายเปิดเพิ่มมากขึ้น ให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้นถึงระดับวิทยาลัย โดยการจัดตั้งวิทยาลัยชาวบ้านขึ้นหรือดัดแปลงวิทยาลัยครูในเขตใกล้เคียง ให้เป็นวิทยาลัยชุมชน และเปิดสอนสาขาวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของชุมชนในเขตทุ่งกุลาร่องไห้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยนี้เป็นการประเมินสภาพปัญหาในขอบข่ายกว้างๆ เพื่อการวางแผนจะนำไปปฏิบัติเลยอาจไม่ได้ผล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องประเมินสภาพปัญหาและความต้องการใหม่ทุกครั้งและทุกท้องถิ่นก่อนที่จะจัดกิจกรรมใดๆให้ประชาชน
2. ควรเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองและที่อยู่นอกเมือง ในเขตทุ่งกุลาร่องให้
3. ควรมีการวัดความคงอยู่ของการรู้หนังสือของประชาชนด้วย